

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 6.

У Сомбору 15. Јунија 1890.

Год. XXII.

ГОВОР ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА,
патријарха српског, о свечаној инсталацији његовој 29. априла 1890.
у саборној цркви у Ср. Карловцима.

Благоволењем и благодаћу јединог врховног пастирначалника свете православне цркве, Господа Бога и Спаса нашег Исуса Христа, посредством избора славног српског народно-црквеног сабора и милостивом потврдом Његовог царског и краљ. Величанства, премилостивог краља нашег Франц Јосифа I., на упражњену столицу богохрамне архиепископије карловачке и митрополије српске позван, дужност ми је примити и ја, покоравајући се суду онога, који ходи посред светилника небесних, држећи у десници својој звезде, којима обасјава св. цркву своју и одзивајући се том великом и часном поверењу, заузео сам, ево, ову столицу, коју је св. Сава, први архиепископ и просветитељ српски, основао и коју је пре двеста година блажене успомене исторично знаменити патријарх тадашњи Арсеније Чарнојевић из старе постојбине српске овамо у нову ову милу домовину пренео, на којој су до данас овде свега 18. ово патријарха, ово митрополита седели и на коју је равно пре сто година сео онај великога духа и жарког родољубља најславнији до данас овопределини митрополит: Стеван пл. Стратимировић од Кулина.

Но, о Боже, ти знаш како се колеба и ужасава тронута душа моја у часу овоме, кад заузимам ову столицу и наступам ово велико и светло, али уједно и тешко служење у светој цркви Твојој, особито, кад предочим себи оне грдне тешкоће, трвење и опасности, које већ од више година овопределну цркву нашу и њене управитеље окружавају и које брзе помоћи и поузданог лека потребују. „Дверь утвердился велика, и сопротивни мнози.“

Ја признајем, ја осећам, да нисам довољно снажан, да сам слаб душевно и телесно, а служба, на коју се позивам и која ми се поверава, тежак је крст, скопчан са великом одговорношћу пред Богом и људима, па како да примим тај крст на слаба своја плећа, како да га понесем?!

Но, о једини свети и силни Боже, Теби припадам и синовље Те молим, реци мени оне утешне речи, које је архистратиг Гаврил пре-благој Дјеви рекао: „Дѣлѣ святѣи надѣтѣ на та и сила вишнаго оубиитѣ та.“

Осени ме, оснажи ме, укрепи ме, о Господе, олакшај крет овај, који на мене полагаеш и који са страхом на себе узимам, Твојим светим кретом, којим си нас спасао од ропства вражија, просвети ум и срце моје и укрепи немоћ моју силом светоносног и живоносног васкресења Твог, којим си просветио и оживио све и сва — и онда: „**Г҃҃ РАКЪ ТВОЈИ, КЪДИ МНѢ ПО ГЛАГОЛЪ ТВОЕМЪ.**“

Приносећи тако престолу Свевишњег топлу молитву и благодарност у часу свечаног заузимања митрополитске столице, осећам у души својој уједно и дубоку благодарност према узвишеном, добром и милостивом господару земље, Његовом царском и ап. краљевском Величанству Францу Јосифу I., по чијој сам милости и највишој потврди узвишен на ово највеће и најодличније достојанство овопределне цркве српске.

Непоколебива верност и лојална поданичка оданост према престолу Његовог царског и апостолског краљевског Величанства живи и дубоко је усађена у срцу свакога Србина—као стара, од прадедова својих наслеђена врлина. Па та врлина и мени је као правом Србину и српскоме сину урођена. И ја ћу је кроз цео век свој, сходно данас свечано овде положеној присези, са искреном приврженошћу и лојалном оданошћу у грудима својим неговати и сву снагу своју по примеру мојих претходника на увеличање славе и светлости прејасне круне Његове заложити и свемогућем Творцу, цару над свима царевима, топле молитве слати, да Његово царско и ап. краљ. Величанство премилог краља нашег Франца Јосифа I. са целим прејасним владајућим домом Његовим у постојаној срећи, здрављу и ненарушимој трајности сахрани, одржи и благослови на многаја љета.

После ове срдачне и благодарне изјаве за пријатну дужност своју сматрам, да и Вашој Преузвишености, као краљевском поверенику, при свечаности овој пред лицем цркве најтоплију благодарност одам на поднесеном труду и указаној ми пријатељској наклоности.

Не ласкам ни мало, иити претерујем, кад ми је част Вашу Преузвишеност о томе уверити, да остврани народ српски за минулих 200 година, од како се у овој новој домовини својој настанио, никада није именовање краљ. повереника за црквене народне саборе своје таким расположењем и одушевљењем примио као именовање Ваше Преузвишености, на кога сву наду и уздање своје полаже, да ћете Преузвишеност Ваша као прави српски син и по крви и по вери, коме су тегобе и јади наши исто тако познати као и нама самима, својски и свесрдно моћним својим уливом порадити како горе, тако и доле, да нам једном сине сунце боље среће и леише будућности како по цркву и школу, тако и по цео мили народ наш, да ћете не само венац дојакошњих заслуга Ваших још лепше окитити, него и трајни спомен у срцу народа свога на вечита времена оставити, — па за то у именовању томе и сматра народ српски особени благоводелни знак отачаске љубави и милости Њег. Величанства.

Па за то Вас и ја као духовни старешина народа српског како у име своје, тако и у име целог народа српског молим, да благоизволите у званичном извешћу своме Њег. цар. и ап. кр. Величанству најтоплију

благодарност нашу на тој великој љубави и милости изјавити и уједно уверити Га, да у пространој аустро-угарској монархији само таких и нама подобних, али вернијих и приврженијих поданика нити је имао, нити ће икад имати, него што је народ српски, који верност и оданост своју не носи само на језику, него који ју је за минута пуна два века свога овдашњег бављења имањем и крвљу својом на небројеним бојним пољима делом посведочио и у пуној мери оправдао, на који је готов и данас против сваког како унутарњег, тако и спољњег непријатеља миле нам домовине и прејасног престола Његовог крв своју пролити и имање своје жртвовати.

По чистојсрдечној изјави и молби овој обраћам се вама, славна и велеуважена господо народни заступници—и свечано изјављујем: да ако ме је за прошлост моју ишта у стању било наградити, ако је у садашњости за мене ишта ласкаво, а за будућност много обећавајуће, то је за цело родољубиви избор ваш, са којим ме између старије, способније, па и заслужније браће моје у Христу за духовног старешину, за архиепископа и митрополита нашег изабрати изволесте, на чему вам из дубине потресеног, али уједно искреног и признателног срца и овом приликом најтоплију благодарност изричем.

Ја вама, господо и браћо, нисам стран и непознат, сви ви мене са малим изузетком веома добро познајете, ово из прошлих сабора наших, као многогодишњег проту сомборског, ово пак као епископа темишварског.

Мој живот и моја тридесетпетогодишња јавна радња на црквено-просветном пољу нашем отворена је књига, у коју свако загледи може и сме, па из које сте без сумње и ви, господо, увидели моја добра својства—исто тако, као и махне и слабости, без којих ни један смртни није, те сте према томе и оценили и за достојна нашли, да ме за црквену поглавицу своју изаберете и на престо некадашњих славних патријараха и митрополита српских уздигнете.

Па и ако вам у часу овоме нисам у стању са поуздањем неким обећати, да ћу то ваше лепо поверење и сваколика очекивања у свему и свачему потпуно оправдати и испунити, јер је будућност у Божијим рукама, ништа мање, него толико вам већ сад обећати могу и смем, да ћу и у напредак свагда остати онакав, какав сам у садашњости и за каквог ме сматрасте онда, кад сте ме изабрали, па за каквог ме сматрате и држите и данас.

Чисте руке у свему и свачему, јасна и отворена искреност у свакој радњи и подuzeћу, чврст карактер, добра воља и неуморима тежња за све оно, што се клони на добро, на корист и на унапређење св. православне цркве, школе и просвете, а у границама црквених и земаљских закона; то је у краткој мој програм, кога сам се дојако држао, па кога ћу се и одјако не само придржавати, него и сву своју снагу заложити, да уз припомоћ вашу и св. Синода, као главних чинитеља, у самој ствари с проводом и остварим.

Ја знам, ја сам уверен, да остварење тога програма, као и задатак онај, који ме чека, није мален и лак, него на против огроман и те-

жак. — Ја предвиђам и оне велике и безбројне сметње, које ће се намери мојој на пут стављати; али ако ме ви, господо народни заступници, без разлике и св. архијерејски Синод са оном љубави у томе својески потпомогнете и са оним поверењем, са оном добром вољом и готовошћу подупирали будете, са каквом вам ја на сусрет излазим: онда се поуздано надам и у милост Божију уздам, да ћемо уједињеном вољом и уједињеним силама и тај велики и тешки задатак на опште задовољство не само савладати, него и свестрано жељени споразум између јерархије и народа постићи и тим по цркву, народ и просвету такове користи створити, за којима сви без разлике толико тежимо и уздишемо.

При свечаном овом тренутку не могу пропустити, а да и вама, преосвећена господо и браћо у Христу, захвалност своју на братској љубави и труду данашњем не изјавим и најусрдније вас замолим, да ме као брата и сатрудбеника свога мудрим саветима вашим у свему и свачему потпомагати усредствујете. Да јединство духа и споразума, јединство учења и благочинија, које су св. Апостоли Христови за основ вере, цркве и благочестија положили, а које су богомудри прејемници Њихови правилима саборно узаконили и ми као њихови прејемници међусобно брижљиво негујемо и тражимо, јер јединство то, ако вам је икада нужно било, то нам је зацело данас и у овим приликама, када се брод православне овопределне цркве наше на усколебаноме мору црквеног народног аутономног живота нашег налази, кад нам је дужност снасавати га од пропасти и у тихо пристаниште привести. А то од нас иште дух свете православне цркве наше, то нам налаже св. звање наше, то захтева од нас интерес цркве и државе, то најпосле иште и очекује од нас и старању нашем поверени народ српски.

Ја не сумњам ни мало, шта више тврдо верујем, да ћете сви искрену и братску ову молбу моју са оном љубави и усрдијем примити и уважити, са каквом се ја к вама у овом свечаном тренутку обраћам!

Високочасна, пречасна, часна и преподобна господо и браћо љубазна!

Божанствени установитељ св. вере наше, Христос Спаситељ наш, истина, да је управу црквену пренео на св. Апостоле и њихове прејемнике епископе, који услед тога и по достојанству своме у цркви прво место заузимају; али баш за то, што је Епископство прво достојанство у цркви, скопчане су са тим достојанством и далеко веће бриге и разноврсне дужности и то у толикој мери, да се данас пре може назвати раденичком службом, него достојанством, по чему и има потребу на помоћ млађе духовне браће своје.

Но и ко ће хтети порицати, да су свагда они управитељи цркве, Епископи, највећу славу и похвалу постизавали и уживали, који су сретни били у избору својих помоћника?

„Тешко ономе, који усамљен стоји“ рекао је Сирах (гл. 10.). Та изрека, љубазни моји, одјекује и у мојим ушима, особито данас, кад предочим себи ону величину и тешкоћу задатака, која ме чека! Индивидуална снага душевна може бити код појединог човека још толика, колика је, али без помоћи других остаће и показаше се она свагда као недовољна. —

Па за то су св. Оци саборно и мудро наредили, да се Епископи при својим судовима, при васпитању и обучавању верних послужују и испомажу саветима оних, који се одликују знањем у вери, правдољубљем и мудрошћу, да не би како год, по што су и сами као људи слабостима људским подложени, пофалили, па и друге на странутице завести, шта више: можно је и самој цркви грдно и недогледну штету нанети могли. Па с тога вас ево и ја као слабостима људским подложен архипастир и старешина ваш свечано све без разлике позивам као млађу браћу и духовне синове своје, да ми будете у свему верни и одани, да испуњавате поверене вам дужности тачно и савесно, да негујете међусобну љубав, поштовање и поверење, да будете повереној вам пастви духовној не само добри и будни пастири, него уједно мудри и примерни наставници, јер у вама почива и од вас зависи дух повереног вам народа; — будите „сољ зѣмли ч свѣтз мїра“ не само речима и говором, него делом и примером живота нашег. „Такм да просвѣтитса свѣтз башз прѣдз чловѣкн, јакм да видатз докраа дѣла баша и прославатз Отца нашего, иже на некеѣхз.“

И најпосле, обрађујући поглед свој на све вас присутне, који сте ово по звању и достојанству, ово као чланови пастве ми духовне из побожности, љубави и поштовања, ово као сродници, пријатељи, другови из младости и познаници из чисте и непомућене љубави и привржености према мени из свију крајева похитали, да свечаност ову присутством својим увеличате, не могу пропустити, да се и вама свима усрдно не захвалим.

Хвала вам, дакле, свима скупа и свакоме посебно, а особито мојим драгим Карловчанима на том лепом учешћу и поверењу, са којим ми на сусрет изиђосте и који ме у средину вашу са такм љубави примисте, као што добра и послушна деца свога љубљеног оца дочекују и примају.

Задржите ме и даље у тој љубави и поверењу и онда слободно и са правом рачунати можете, да ћу и ја вас на љубављу загрејана отачаска прса своја пригрлити и од свакога зла и напасти чувати, штитити и заклањати. *Бог мира и љубави нека буде са свима вама!* — Амин.

СТАРО И НОВО У НАСТАВИ ГЛУХОНЕМИХ.

І.

Дактилологија. Подологија.

Рад сам овде, да упознам читаоце са неким начинима, или покушајима старијег и новијег доба, који су ишли за тим, да би глухонеме њихове невоље лишили, или бар претешку наставу глухонемих у неколико олакшали. Наравно, да су се ту употребљавала средства и која су штетно на њих упливисала,* али, обилазећи ова, говорићу о онима, која су као невинија служила наведеној цељи.

Једно таково средство је тако звана ручна азбука, или

* Види мој чланак у „Новом Васпитању. Нови Сад. I. год. I. св.“

претница (Fingeralphabet), у којој се разном комбинацијом прстију представљају знаци за писање т. ј. писмена, која се спајају у слоге, речи и реченице, те тако образују врсту говора, названог „дактилологија“ т. ј. говор претима. Тај се начин у старије доба употребљавао у Шпанској, Енглеској, Француској, па и Немачкој. Неки су га употребљавали са обе руке (дворучна), неки с једном (једноручна претница). — Бонетова је једноручна претница за такovu врсту саобраћаја најподеснија.* — Да је и она меморисање глухонемих, док се гласовни говор није увео, могла унапређивати, не ћу да опоричем; али да је такovo разво покретање прстију за образовање речи и реченица одиста непријатно и незгодно средство, може свако замислити. Помислимо само, колико би трајало, док би претницом н. пр нешто дужу реч: „престолонаследник, високопреосвећени“ хтели означити и упамтити! — Зар не ће сам глухонеми радије оловци или перу притећи, баш и ако не може гласно да се изрази? — То је и дало повода, да се траже средства, која ће наставу више унапредити и дактилологију заменити. — Та данас се глухонеми у добри час служе већ артикулисаним, гласбеним говором, те тиме му је створен саобраћај са сретнијим светом на најприроднији начин.

У 3. бр. Јавора за год. 1881. писац Худ опомиње у кратко дактилологију и погрешно ју назива дидактологијом, те и сам тај говор од писмених му знакова ништа не разликује. И они наводи су тамо погрешни, јер писац није стручњак, а чланак није писан на основу припознатих стручних списа. Хвале је вредно, да се и тад о овоме што разбирало.

Друга—далеко још незгоднија старинска врста саобраћаја је „подологија“ т. ј. говор ногама. Као што тамо покрети прстију, тако овде покрети обе, или једне ноге и играње изражава поједине писмене знаке, који разном комбинацијом говор сачињавају. Подологија је служила као забава и тајно договарање. Особито се ишло за тим, да се ова при игрању у место бесмисленог „Solo, pas de deux, pas de trois“ употреби, те да се њоме извесна песма, разговор и т. д. орхетмолошки т. ј. играњем представи. Не може човек веће забаве замислити од уживања у сликама, које би таква играња пружила!

При тајном договору служио се подологијом већ и цар Фердинанд III. — Карамуел наводи у његовом г. 1672. изданом

*) Иста се није могла у листу саопштити — с тога, што се овде у штамарији није могла израдити.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

делу „Naplotes de restrictionibus montalibus disputans“ следећи пример: Кад је неки посланик приликом једног поверљивог договора књаза Тициуса (Titius), ког је цар у тајну подологије упутио, хвалио, цар га опомене, да се чува књаза, пошто исти путем астрологије највеће тајне провиди. — Да га о том осведочи, дозове књаза Тициуса, који одмах дође. Цар нареди, да исти оде на крај дворане и позове посланика, да му каже, у ком год језику једну реч у ухо. На ово посланик, смешећи се, енглеску реч „a drame“ — сањарија — цару на ухо шапне. Тиме даде разумети, да је високо мњење царево о Тициусу само пука сањарија. Међу тим, а да посланик не опази, изговори цар Тициусу покретом ногу њему пришапнуту реч а drame. Кад књаз на позив ту реч одмах правилно исказа, зачуђени посланик га је заиста држао за мађионичара.

Како ове врете настављања глухонемих немају већ данас никакве практичне важности, то ћу да прозборим о једној са свим новој, а већ доста испитаној справи у служби те здравствене педагогије, тако званом фоноскопу.

(Наставиће се).

ШКОЛСКИ ИЗЛЕТИ.

У старо доба неки источни мудрац, чезнући за истином, тражио ју је. Потражићу сам извор — говораше — само извор биће кадар, да уталочи моју врелу жеђ.

Ишао је, путовао је — дању, ноћу и на послетку које обилазећи, које прелазећи преко баруштина предрасуде, преко јамурина саможивелости, окружен благим ваздухом, стигне најпосле светом извору истине.

Боже мој! — узвикну одушевљено путник, — како је мален тај извор! Па кад је загасио жеђ са извора, рече: како оживљава, како препорођава тај извор! И златне капи и светли кристали морају се пред њиме постидети!...

Ох, шта је томе узрок, да човек не може да добије чисту воду са тога извора?

Томе је узрок — одговори му вила извора — што смртни људи пију ту воду кроз многе земаљске цеви васпитања и наставе, па у томе своје дугом путу повуче та вода многе нездраве састојке из оних баруштина и јамурина, које си ти све тако сретно прешао и овамо стигао. (Андрија Фај.)

Метнимо руку на срце! Будимо само за час отворени и искрени према себи и онда није могуће, да не разумемо смисао горњих речи, којима се данашњи начин наставе осуђује.

Где је тај извор, из кога можемо црпети све оно, што нам је за живот нужно?

www.nlb.rs

Живот и природа.

А шта ми радимо с нашим децом? — Ми водимо нашу децу у школу, да их упознамо са животом и природом. А има ли то смисла? Сумњамо. Још никако да продре идеја, да на наше ученике ваља стварно да утичемо — на њихове осећаје и назоре живота.

Народна је школа позвана, да образује омладину, која ће бити способна за живот и да у ученику што већма развије карактерност.

Детињство има својих утисака и појединих преживелих догађаја, којих се дете не само често сећа, него има и одсудног уплива на његово мишљење и развијање карактера, а кад и кад упливише и на саму будућност.

Сетимо се само наших детинских доживљаја, па ћемо се на самим нама уверити, да су нам исти највећма у душу урезани, њих се сећамо и у најдубљој старости.

„Нека нико не мисли, да ће моћи прве утиске своје младости збрисати.

Ако је ко одрастао у разумној слободи, окружен лепим и племенитим стварима, у друштву с добрим људима; ако су га учитељи учили, шта ваља пре да зна, а да остало може у толико лакше себи присвојити; ако је научно, шта и како треба да учи; ако му се прва дела тако управљају, да ће лако наћи добро, ако хоће да се не мора ни од чега одучавати: онда ће такав човек живети чистим и сретним животом, него други, који је потрошио снагу своје нежне младости у прстивном положају и у заблудама.

Многи су говорили и писали о васпитању, па и опет видимо мало људи, који су кадри да схвате и стално произведу ту просту, али велику мисао, која све остало у себи скрива.“ (Гете.)

Ми из данашње школе слабо упливишемо на наше ученике, а тиме морамо слепом случају да поверимо прве утиске, прва дела, обичаје и примере деце.

Ми настављамо децу у школи, о томе нема спора, али како? — У место ствари, која се налази у животу и збиљи, износимо им мртве слике и многе голе речи. А тим нашим поступком грешимо против живота и против духа времена, који не треба од деце само голог, нагомиланог знања, него човека, који уме самостално да мисли и слободно дела.

А школа већим делом то не може да изда, по што се у њој не добија позитивно познавање људи и ствари, у њој се не види живот у његовој разноликости, не види се човек у његовим разним одношајима.

Колико смо пута искусили, да нам је наш најприлежнији ученик, који нас је својим одговором зачудио, који нам је био предмет љубави, да тај ученик у пољу и у животу није знао да се нађе и баш као жртва своје прилежности није знао — што—но веле — ни један камен са свога места да помакне.

Томе не треба ни најмање да се чудимо. То је последица нашег поступка. Годинама је провео под душевним туторисањем, капларским терорисањем и подстрекавањем, — није, дакле, ни мало чудо, што не уме

самостално мислити и пресуђивати, слободно решавати и делати, јер нисмо му дали прилике, да долази у додир непосредно са животом.

Тек по што је провео међу четир школска зида неколико година, ступа на поље, у живот, где га опколе људи различитог стања и положаја, стотинама хиљада питања и одношаја истичу се пред њим; многе непознате ствари, занати појављују се, које дотле никад видео није, те усљед силних тих утисака не уме да се нађе.

Свему је томе последица неповерење према самоме себи, снбивање и повлачење у што ужи круг своје околине, а тиме је лишен и најпростијег средства да буде сретан.

Шта треба да се чини: да се школа опрости те морије? Шта би требало да се ради, да школа боље одговори своме задатку и да младеж спреми за живот?

Требало би, да у настави прихватимо таки начин, којим ћемо децу учинити пријемљивим према присвајању знања, да им отворимо шири круг, да их ослободимо од оне вечите монотоније, која убија душу, треба да их доведемо у додир с околним људима и разноврсним предметима.

На ту цел могу да послуже као најбоља средства: школски излети и школска путовања. Истина, да ово није ништа ново, да је о томе писано већ много, али смело можемо тврдити, да је та мисао врло слабо, скоро никако прихваћена.

Многа је до сад лепа мисао пала, али то је само зло, што смо је чули, наше примедбе на њу изнели, па је онда и одбацили, као што ветар јесењи за навек однесе лишће с дрвета.

Али то је грех, који се никада не да опростити, кад помислимо, да одбачена мисао доцније може имати дивна плода, ако се за времена пригрли и оствари. Ми ову мисао на ново покрећемо у уверењу, да је више не ће ветар однети.

Настава тече редовно у школи и у одређеном времену, голим речима: међу четир школска зида. Варошка деца немају појма о селу, јер га нису видела; сеоска деца немају појма о вароши, јер је нису никад посматрали. Ми се не бринемо да одведемо децу на лице места, како би се очигледно уверила о ономе, што су у школи чула. Зар не би имало никакве цели, кад би кад год своје ученике извели на брег, на поток, у шуму и т. д.?

Зар би било немогуће, кад би учитељ с најстаријим ученицима походио оближње суседне школе? Зар не би могли наше ученике одвести у оближњу варош, где би се деци показало све оно, што су у школи учила? Ми држимо, да би то било могуће. Оближња места могла би се походити пешице, а удаљенија, или варош помоћу железница. Данас су железнице пружене и у најзабитија места, а поред тога на њима се по малу цену можемо возити. Тај трошак радо ће жртвовати дечији родитељи, а и сама ће деца на ту цел штедити и чувати добивене новчиће. Ми најпосле држимо, да би нам држава дозволила још јестинију возњу, а није искључена могућност, да би возидбу и бесплатно добили. У том

би путовању ученици видели варош, планине, реке, пароброде, радионице, занате и небројено других ствари. Представите само себи, какав би уплив на ученике имала така путовања. Помислите, какву би тиме радост пружили вашим ученицима! И најпосле та би путовања проширила њихов и онако узан умни видокруг. Ми држимо, да би се то дало и без већих тешкоћа извести. Па покушајмо то да учинимо, кад је за то најзгодније време!

Наш досадањи поступак изнео је школу и живот као две противности, као две ствари, које међусобно делање отежавају, у колико школа отуђује од живота, а живот опет својим многобројним променама ремети мир школе, а у горњим нашим речима огледа се могућност, да се те две привидно противне ствари у леп склад доведу. Ми смо дужни постојећу провалију између школе и живота да испунимо.

Удесимо наш поступак тако, да ученици наше речи виде оличене у спољашњем животу, па ако школа скрива у себи идеалну вредност развитка, онда посматрање природе, света и живота припомажу стварном тумачењу. Само тим путем можемо учинити, да деци од користи буде све оно, што у школи износимо пред њих у голим речима.

Одавно је педагогија изрекла: да нагомилано учење само убија и доводи до душевног отупљења.

Можда ће ова педагошка мисао код многих проузроковати чуђење, криво тумачење, а може бити, да ће се наћи и самих противника, али држимо, да се то не би требало да збуде.

Ако желимо добра своме народу, ако хоћемо, да школа, у којој радимо, одговори своме задатку, онда не смемо бити малодушни ни плашљивци, него треба: да смо за остварење какве педагошке идеје готови принети ма какве жртве, само да она продре и оживи.

Не треба да оклевамо, нити одуговлачимо, него пригнимо својски за тим, да ту мисао у дело приведемо и тиме нашој деци користи и очекиване радости пружимо. Водимо их у природу, где ће видети толике појаве, које најбоље облагорођавају душу, челиче вољу, а развијају љубав према Богу као створитељу целе васионе.

У Ст. Керу 1890.

А. Р. П., читељ.

Свечана инсталација Његове Светости Патријарха србског **ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА.**

Србски народни црквени Сабор, који је 12. Априла о. г. у Ср Карловцима отворен, после свечаног призивања Св. Духа у саборној цркви, при коме је чинодјејствовао Епископ Темишварски преосвећени г. Георгије Бранковић, 12. Априла о. г. приступио је у затвореној седници избору Патријарха и са огрећном већином гласова изабрао је за Архиепископа Карловач-

ког и Митрополита Патријарха србског Георгија Бранковића Епископа Темишварског. Његово Величанство премилостиви цар и краљ наш Франц Јосиф I. изволио је овоме избору своје највише владалачко потврђење дати, које је у седници саборској 28. Априла на велику радост посланика и присутног народа публиковано, а одмах следећега дана у Недељу 29. Априла била је у саборној цркви Карловачкој свечана инсталација новоизбраног Патријарха, по што је Он најпре заклетву верности Његовом Величанству цару и краљу положио. По прочитању краљевске дипломе на латинском и србском језику Преузвишени г. Федор барон Николић кр. повереник увео је Његову Светост новоизбраног Патријарха Георгија у патријаршески стол, где је нови Патријарх држао први свој и веома значајни патријаршески говор, који на челу овога листа читаоцима нашим саопштавамо. За тим је следовала архијерејска света литургија, коју је новоизабрани Патријарх са Епископима бачким и вршачким и са многим свештенством најсвечаније служио. На свечаности овој дивно је појало панчевачко србско певачко друштво; пред црквом је војска давала салве, а топови су са суседног брда пуцали. После заамвонне молитве уз појање стихире „Воскресеније Твое“ ношена је литија око цркве, којом је приликом св. Патријарх скупљени народ св. водилом благосиљао, затим је и на пијацу са свештенством изишао и тамо управљене војнике и сакупљени многобројни народ св. водом пошкропио, а после повратка у цркву и одпушта делио је нафору и на последку уз звонење звона и пуцњаву топова вратио се са Епископима и свештенством у свој двор.

Значајно је, да је и Преузвишени г. кр. повереник на целој свечаности црквеној, од 9—12 часова пре подне, присуствовао и тек после одласка Патријарховог из цркве и он је праћен од саборског изасланства, из храма Божијег изишао и уз дефилирање војске вратио се у свој стан.

После ове свечаности примао је Свети Патријарх многобројне депутације, свештенство, обштина и разних корпорација. Међу овима примио је и србско учитељство. Сакупљене учитеље и учитељице виших девојачких, србских вероисповедних и комуналних школа представио је Његовој Светости заменик гл. школског референта.

Тако се завршила свечана инсталација Патријарха србског, на којој је икупљен био цвет интелигенције и непрегледна

множипа народа из свију крајева србских, који је саслушавши говор Светога Патријарха и учествујући у овој великој црквеној и народној слави разишао се с жељом, да Бог поживи новоизбраног Патријарха Георгија на благо цркве и на унапређење школе србске на многаја љета!

В.

ПОЛАГАЊЕ ОСНОВНОГ КАМЕНА НОВОГ ГИМНАЗИЈАЛНОГ ЗДАНИЈА У СР. КАРЛОВЦИ.

Први свештени чин, који је на појутарје после свечане инсталације своје извршио садашњи Свети Патријарх Србски Георгије Бранковић, било је освећење темеља камена за ново великољепно здање, које по аманету блаженоупокојенога патријарха Германа подиже дарежљивом руком брат његов пречастни господин Стеван Анђелић парох Митровачки, бивши главни надзорник властелинства Даљског, на месту старог гимназијалног здања и суседних—гимназији припадајућих миљкова. У том великољепном здању смештена ће бити Богословија и велика гимназија и оно ће готово бити до 1. Октобра 1891. године, а стајаће преко стошестдесет тисућа форинти.

У 8 часова у јутру 30. Априла на венцима и гранама окићено место уз звоњење звона и појање стихире „Воскресеније Твоје“ кренула се литија из саборне цркве са предношењем крста и рипида, са свештенством у орнату, коме је на челу био сам свети Патријарх у манторосу пурпурне боје, епитрахилу и омофору са богато украшеном митром на глави и частним крстом у десници, а архијерејским жезлом у левој руди. Литији се прикључио и сам Преузвишени кр. повереник г. Феодор барон Николић са народним посланицима, градоначелником Карловачким и основатељем новог здања. Управитељ гимназије са професорима и ученицима дочекали су литију на месту са множином народа.

На приурговљеном столу свршио је водоосвећење сам свети Патријарх, читавши свечано Евангелије, молитву водоосвећења и помоливши се за краља и за све православне Христијане. За тим је са одушевљењем читао молитву на основаније дома, у којој је споменуо име основатеља јереја Стефана, који подиже ово здање ради унапређења хришћанске просвете у народу Србском. После тога, сивавши се са свештенством на дно темеља, благослови св. водом темељац камен и подпише заједно са кр. повереником, предстојником кр. хрв. земаљске владе, градоначелником, управитељем гимназије, основатељем и архитектом на пергаменту сачињени запис, који је смештен у лимову кутију и узидан у темељац камен. После овога следовало је уобичајено ударење чекићем, а по повратку на место освећења и пошто се заврши свети чин одпустом, држао је велезаслужени управитељ велике гимназије г. Стеван Лазић значајну беседу о прошлости Карловачке гимназије, споменувши по заслуги име покојнога Патријарха Германа и присутног брата му пречастног г. Стевана Анђе-

тића, који се са дарежљивости своје обновитељима гимназије Карловачке назвати могу.

После ове значајне беседе св. Патријарх са свештенством уз појање духовних песама и звона звона врати се у саборну цркву, праћен од посланика и скупљене одабране публике, у којој беше и нас неколико старих негдашњих питомаца Карловачке гимназије—из разних крајева, који се растадосмо са топлом жељом, да се 1. Октобра 1891. опет састанемо у Карловцима при освећењу великокољеног гимназијског здања и приликом стогодишње светковине Карловачке гимназије.

Један стари питомац гимназије Карловачке.

Бр. 25. ех 1890.

139.

П О З И В

на учитеље и учитељице без учитељске штације

Пошто у подручју овога одбора више општина има, које не ће да попуне своја учитељска места сталним оспособљеним учитељем—односно учитељицом, већ постављају привремене и неоспособљене учитеље, то се овим позивају сви учитељи и учитељице, који по уредби за српске народне школе од године 1872. имају прописану учитељску способност, а немају места, да се пријаве овоме одбору и да поднесу у одостовереном препису своју сведоџбу о учитељској способности, како би их овај одбор у смислу горехваљене уредбе могао именовати за учитеље у оним општинама, које не ће: да изберу себи сталног и оспособљеног учитеља—односно учитељицу.

Из седнице епархијског школског одбора бачког, држане у Новом Саду 20. марта 1890.

Васа Пушибрк, потпредседник.

И З Ј А В А.

На ствар учитељске скупштине у Бечеју — 4. и 5. Априла 1890. год.

У сувременим нашим новинама, а у белешкама са учит. скупштине у Ст. Бечеју помиње се и моје име, с тога имам разлога на нека неоснована мњења одговорити.

Пише се у 43. броју Браника: „да Р. Поповић није хтео свој операт извршном одбору учитељске скупштине у Сомбору поднети, но га је поднео г. Вукићевићу, да га у „Шк. Листу“ штампа и скупштини поднесе. — С тога се предлог није могао ни проучити, а известилац сам није дошао на скупштину, да протумачи и брани свој операт.“

Је ли то баш тако?! Да видимо!

Примим 1. нашег фебруара писмо мени врло штованог, незаборављеног некадашњег учитеља мог благородног г. Н. Ђ. Вукићевића. Позива ме ту, мислећи, да сам јамачно већ и од одбора позван, да у смислу решења В. Кикиндске учитељске скупштине спремам предлог о ху-

манитарним заводима, те исти њему пошљем, да га прво у Шк. Листу штампа и у своје време на место одређења отпрати, што се и учинило. Предлог беше од мене већ спреман, те га само препишем и пошљем са напоменом, да од учитељског одбора ништа у погледу тога примио нисам, но самој ствари ипак радо на услузи стојим. Г. Вукићевић је предлог мој већ 4. или 5. нашег фебр. у рукама имао, а ја тек после тога 7. фебр. добијем позив од учитељског збора у Сомбору ради предлога. На ово дотичном збору ништа одговорио нисам, јер сам знао, да ће исти знати, да је предлог већ одаслан, те на месец дана пре саме скупштине у „Шк. Листу“ и штампан. Математичну истину поштански жигови тако тумаче. Не можемо дакле на ино.

Из овог следи, да ја нисам г. Вукићевића молио, да се мој предлог прво у листу штампа, но је он то сопственом иницијативом чинио, како вели: из разлога, што сматра мене за јединог позваног за то. Овакову безпримерну готовост и схваћање ствари ја сам морао уважити и достојно томе се одазвати. Та у таким приликама се човек и противнику, камо не ономе, коме још благодарност дугује, захваљује!

Не стоји — дакле — ни то, да ја предлог нисам хтео одбору да пошљем, него се одбор сам касно потрудио, да исти потражи. Одбор је дакле игноровао не само мене, но и сопственог учитеља свог г. Вукићевића, управитеља срп. учит. школе и пр. гл. шк. референта, ал' обиде праштати је, господо, бвр хришћански, ако не радикална, или либерална дужност.

Са учит. скупштине јако је упадљиво оно пуно такта поступање нашег заслужног г. проте Бороте!

Ал' почујте још, господо!

Не ћу ја ни од сада долазити на скупштине, где ће се бистрити политика, где ће се правити овације, а за одбрану мојих назора нађе се места и ван скупштине! — Али шта би ви и имали, кад би отворено исповедио, (а то ће ми г. Вукићевић — у погледу моје одбране — ма да је у његовом листу, допустити) да ја ваљану учит. скупштину без г. Вукићевића не могу ни да замислим!

Та, ето, нисте на чисто ни са наставним планом рођених ваших основних школа, а овамо хоћете у специјалној и то још најтежој настави да имате — можда пресудну — реч!

Procul, o procul, este profani!

На завршетку молим лепо високоуваженог г. Н. Ђ. Вукићевића, да истинитост или [неистинитост мојих на ствар односећих се навода примедбом или надовезом потврди, јер не доспевам на ову се ствар више освртати.)*

У Митровици 9. маја 1890.

Радивој Поповић.

*) Истину за љубав признајем, да је г. Радивој Поповић свој предлог о устройству хуманитарних завода мени доставио, да га поднесем учитељској скупштини, што сам ја и учинио, пославиши тај предлог урави срб. народне школе у Бечеју, очекујући с аутом правом, да ће скупштина тај посао јединог стручњака нашег у овом предмету оберучки примити и достојно уважити, све ако јој и није достављен био преко учитељског збора Сомборскога, већ и зато, што сам ја јако жељан писатељској скупштини доставио. Што сам се у томе преварио, то није моја кривица.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

У србској учитељској школи у Сомбору држаће се писмени испити за учитељско оспособљење 7., 8 и 9. Јунија. Устмени строги испити за учитељско оспособљење држаће се 20., 21., 22. и 23. Јунија, сваки дан пре и после подне. За председника испитне комисије одређен је сам подпредседник Високославног Школног Савета Др. Ника Максимовић, као члан исте комисије испослан је најпречастнији г. Љубомир Купусаревић, протопресвитер. — Испите ове полагаће 23 свршена приправника и 26 свршених приправница, осим тога један привремени учитељ. Благодарнице ће се држати на Петров дан, а следећега за тим дана читаће се разреднице и објавиће се оспособљење испитаних кандидата и кандидаткиња за учитељство.

Испити у вишим девојачким школама. Из поуздана извора дознајемо, да ће се закључни испити у вишој девојачкој школи у Панчеву 14. и 15. Јунија држати, а у вишој девојачкој школи у Новом Саду држаће се закључни испити 15. Јунија у I. и II., а 16. Јунија у III. и IV. разреду. На последку у вишој девојачкој школи у Сомбору држаће се испити 25. и 26. Јунија и то првога дана у трећем и четвртном, а другога у првом и другом разреду.

НОВЕ КЊИГЕ.

„Човекова трагедија, од Имбра Мадача, превео З. Ј. Јовановић, у Новом Саду, штампарија А. Пајевића. 1890. Цена 1 фор. 50 н.

„Серафим А. Е. и Митрополит Херцеговачко-Захумски,“ његово повећење и прва каноничка визитација своје епархије. (Са насловном сликом Серафима Перовића, митрополита.) Приредио Патрикије Ј. Поповић, ђакон и митрополитски канцелиста у Мостару. Штампано у Сарајеву, у земаљској штампарији. 1890. Цена 50 новчића, добива се код приређивача. Ко предплати 10 књига добија једну на дар.

„Шематизам српско православне митрополије и архидијецезе Херцеговачко-захумске“ за годину 1890., приредио Патрикије Ј. Поповић, ђакон и канцелиста. У Сарајеву, штампарија Спиндлера и Лешнера. 1890. (Са сликама садашњег Митрополита Серафима и покојног Митрополита Леонтија Радуловића). Цена 80 нов.

Изишла је из штампе књижица: Георгије Бранковић, архиепископ карловачки, митрополит и патријарх српски. Лик, животописни податци и говори. Прибрао и издао Стеван В. Поповић, бележник срп. нар. цркв. сабора. Цена 20 новч. Књижица ова садржи лепо израђен и веран лик, тачне животописне податке и све говоре Њ. Светости, држане приликом избора, инсталације и заузимања председничке столице сабора. — Добија се у свима српским књижарама. Препродавцима уступа се књижарски рад, а осталим поручиоцима на сваких 5 књига 1 приде. Наручбине се управљају на штампарију А. Пајевића у Н. Саду.

РАЗНО.

Посвећење Епископа. Посвећење синодално изабраног и потврђеног Епископа Пакрачког Мирона Николића свршено је у четвртак 3. Маја ове године у саборној цркви Карловачкој.

У очи тога дана после малога вечерња држали су на сред цркве архијереји са посветити се имајућим нареченим Епископом по старинском обичају вечеру љубави. Касно у вече обдржано је Бденије по правилу Духовском.

Сутра дан на светој Литургији Његова Светост Патријарх Георгије Бранковић са Епископима Василијаном Петровићем Бачким и Нектаријем Димитријевићем Вршачким посветили су изабраног и потврђеног Епископа Пакрачког Мирона у присуству свештенства, многобројног народа и изасланика из Пакрачке епархије. На свршетку св. Литургије новопосвећени Епископ примио је из руку Св. Патријарха архијерејски жезал и говорио је значајно слово, у коме се свечано обећао, да ће сав живот свој посветити на славу Божију и на религиозно-морално унапређење повереног му православног народа богоспасајеме епархије Пакрачке.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

У Куманима на новоосновано учитељско место за први основни мешовити разред србске народне школе. Плата је 450 фор, 1 ланац ораће земље, стан и огрев. Рок пријаве до 1. Јулија.

На Сомборским селиштима Радојевићима, Жарковцу, Буковцу, Ранчеву, Билићу и Обзиру, где су у недостатку мушких способних учитеља у последње време привремено пристављене учитељице, ради сталнога попуњења отворен је стечај до 5. Јулија о. г. Плата је 400 фор. и стан; у буковачкој школи још и уживање једног јутра ораће земље. Ова места могу добити само оспособљени учитељи или учитељице. За последњу Обзирско-Милчићку школу тражи се мушки учитељ, који би сваки дан пре подне у једној, а после подне у другој школи наставу уредно држао и он би осим плате у име амбуланције 50 форинти награде сваке године добијао.

У Ст. Футогу на новоосновано пето учитељско место за мушког учитеља отворен је стечај до 1. Јулија о. г. Плата је 450 ф. и стан. Молбенице до горњег рока имају се поднети председништву м. Шк. Одбору у Ст. Футогу.

У Шумберку у Барањи на србској вероисповедној школи тражи се учитељ. Плата је 340 ф., 6 хв. дрва, леп стан с великом баштом и уживање 1 и пол ланца земље. Плата се месечно издаје. Учитељ је дужан редовну и повторну школу држати и све дужности црквенога певца одправљати. Од сваког венчања прима 30 нов., од великог укуна 50 нв., од малог укуна 25 нв. награде. Молбенице се имају правосл. срб. црквеном Одбору у Шумберак до 1. Јулија поднети (Zsomberek, per Mohács.)

Многобројне дужнике од прошлих година опомињемо, да нам се што скорије одуже, а оне сл. Обштине, чијим се школама лист овај шаље и г. г. учитеље, који га примају ове године, а до сада нису предплату послали, молимо, да то што пре учине, како би Школски Лист могао бар до краја ове године излазити.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампарија Ф. Битермана у Сомбору.